

VÉGSŐ BÚCSÚ EGY GAZDAG MOLDVAI CSÁNGÓ DUDAKULTÚRA UTOLSÓ ŐRZŐITŐL

2005 nyarán megint nagy árvizek sújtották Moldvát és Székelyföldet. Emiatt nem a Gyimeseken keresztül, hanem az ojtuzi szoroson át, Gorzafalva felé keltem át Moldvába. Nehéz szívvel indultam, mert már Budapesten hallottam, hogy a külsőrekecsini Mesterke Gergely, az utolsó moldvai csángó, ízig-vérig dudás immár örökre elment közülünk. Szomorú szívvel hallgattam végig, hogy végzett az agyvérzés ezzel a nagyszerű emberrel, aki fiaként bánt velem harminckét éven át. Felesége mellé helyezték örök nyugalomba, jeltelen vaskereszttel ellátott sírba. Kérésemre Gergely fia ígéretet tett, hogy alapítványunk költségén hozzá méltó emléket állíttatnak, amelyen magyarul is ott fog állni: Mesterke Gergely, az utolsó moldvai sípos, emlékét örökre őrizzük.

Végképpen elszorult a szívem, amint – ugyanezen utamon – Ploszkucénbe érkeve Dima Mihály halálhíréről értesültem. Őt is évente felkerestem, számtalanszor gyűjtöttem nála. Hála svédországi adakozóinknak, parabolaantennát is szereltettünk be hozzá. Egy hónapja vitte el a rák. Immár csak sírjának ápolására adhattam át az alapítvány támogatását. Harminckét esztendő emlékei kavarohtak a lelkemben, amint temetőről temetőre jártam. Temetők, telis-tele ismerős magyar nevekkal, román fonetikával írva. Nagy, nyitott históriás könyvek, hűen tanúskodnak az elmúlt 6-7 évtized erőltetett menetben végzett elrománosító politikájáról. Akárcsak a szép, régi templomok helyében emelt hatalmas, pöffeszkedő bazilikák, amelyet a nyomorgó nép zsebéből építtetnek. A templomcsere jó alkalom arra, hogy idegen szentekkel cseréljék ki a régi magyar védőszenteket. (Egyedül Puszтина tudott ellenállni. Az erősen magyar érzelmű nép ott nem engedte, hogy Szent István király helyett más védőszentet kényszerítsenek rá.)

Trunk faluba indultam, hogy vigasztalódást keressek Petru Ghiurca román dudás barátomnál. Nem akartam hinni a fülemnek, amikor csángó felesége és fia szomorúan elmondták, hogy néhány hete vele is végzett a rák. Kivitték a temetőbe – immár a harmadikba ezen a szomorú nyáron – együtt sirattuk el szegényt.

Keserűségemben az nyújtott némi vigaszt, hogy legalább nem múlt el a teljes ismeretlenségben a hajdan Moldva-szerte kiterjedt, gazdag csángó

dudakultúra. Megadatott, hogy hírt hozzak utolsó képviselőiről és rögzíthessem utolsó harminckét esztendejét, majd elmúlását. Büszke vagyok rá, hogy barátaimnak tudhattam ezeket a táltostudású, derék, hagyományörző csángókat. Hála Istennek a sorsom elvezetett hozzájuk, és felgyűjthettem hangzó kiadványokon, cikkek és e könyv formájában népszerűsíthetem muzsikájukat, tudásukat, hagyományaikat és hiedelmeiket. 1973-ban bukkantam rá a csángó dudakultúra nyomaira, hogy a 2003-tól 2005-ig terjedő két esztendő leforgása alatt egytől-egyig örökre búcsút vegyek tőlük. Először Minuc Péter 2002 decemberében, majd Zsitár Márton 2003-ban, Mesterke Gergely 2004 decemberében, hogy 2005-ben bezáruljon a sor Dima Mihállal és Petru Ghiurcával.

Lezárult egy korszak, de nem törődünk bele, hogy: végleg. Valamikor reménykedtem, hogy újraéleszthetjük a moldvai dudamuzsikát, és ezt a reményemet nem adom fel. Vannak tehetséges fiatalok és felvételeink őrzik a hagyományt. De a nehézségeket tisztán kell látnunk. Lelkesen legyárttattam Mesterke Gergely „sípját” abban a reményben, hogy majd megtanítja a fiatalokat. Vittem is hozzá buzgó tanítványokat. A kíméletlenül kemény küzdelem a mindennapi kenyérért nem kedvez azonban a hagyományápolásnak. Tovább rontotta a dolgot, hogy a már említett amerikai magyar dudakészítő rátelepedett a derék öreg dudásokra, új hangszert vitt nekik, de letiltotta nekik, hogy másnak muzsikáljanak. Meg sem lepődtem azon, hogy Mesterke Gergely és Dima Mihály gyermekei is elmesélték a nyáron: apjuk halálhírére hamarosan megjelent az amerikai magyar, hogy visszavegye a dudákat. Mesterke Gergely fia, ifjabb Mesterke Gergely pedig nevetve mesélte, hogy háromszor is megjelent nála az amerikai, hogy elvigye tőle az apja dudáját, de ő kitette a szűrét. Szerencsére Dima Mihály családja sem adta vissza neki a dudát Mihály bácsi halála után, hiszen ajándékba kapták, jogos tulajdonuk, apjukat idéző emlék.

Hála Istennek még viszonylagos egészségben találtam Nicolai Mircea román dudást a székelyföldi Zabolán 2006–2010 nyarán, (2009-ig nyáron felvételeket is tudtunk készíteni vele), de a moldvai csángó dudásoknak immár csak az emléke maradt meg nekünk, és Csobotár András, a csángó dudások „utolsó mohikánja”. Amikor 1998-ban először adtam át kiadónak (sikertelenül) a kéziratomat, még az összes általam megtalált dudás élt, Duma (Porondi) János kivételével. Mára szinte mind elmentek közülünk sorra. Ha munkámmal sikerült hozzájárulnom kedves emléküik fennmaradásához és gazdag kultúrájuk megörökítéséhez, nem jártam hiába.

*53. Az utolsó kép Mesterke Gergelyről.
Külsőrekecsin, 2004.*

54. Mesterke Gergely jeltelen sírja
a külsőrekecsini temetőben, felesége sírja mellett.

55. A szerző végső búcsúja Mesterke Gergelytől 2005 nyarán.
Fényképezte Babál Zoltán.

56. Az utolsó kép Dima Mihályról.
Ploszkucén, 2004 július.

*57. Dima Mihály sírja
a ploszkucéni temetőben. 2005.*

58. A szerző búcsúja Dima Mihály dudástól. Ploszkucén, 2005.

59. Az utolsó kép Petru Ghiurcăról. Trunk, 2004 nyara.

60. A szerző búcsúja Petru Ghiurcától a trunki temetőben. 2005.

61. Minuc Péter dudás a betegágyán. Ploszkucén, 2002.

62. Minuc Péter sírja
a ploszkucéni temetőben. 2004.